

**СИСТЕМА ІМПЛІКАТИВ СИНТАКСИЧНОГО РІВНЯ
ПОЕТИЧНОГО ТЕКСТУ**

У статті проаналізовано синтаксичні моделі речень, які несуть імпліцитне навантаження, визначено роль виразних засобів у розкритті смислу американських поетичних текстів ХХ століття.

Ключові слова: *імплікат, індикатор імплікату, імплікативний простір,*

The article focuses on the analyses of the synthetic models which possess the implicit value, the role of stylistically marked units in explication of the sense of poetic texts of the XX century is defined.

Key words: *implicate, indicator of implicate, implicative space.*

Багатоплановість семантико-когнітивного породження теоретичних тлумачень природи імплікативного простору, пояснюється постійною увагою науковців до проблеми, дослідження якої у кожній новій науковій парадигмі не вичерпує її сутності, а лише висвітлює нові грані й перспективи вивчення. Все це свідчить про **актуальність** вибору теми. **Метою** статті є визначення лінгвокогнітивних механізмів виявлення прихованого смислу у віршованих текстах на синтаксичному рівні.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі **завдання**: уточнити визначення понять імплікативний простір, імплікат, індикатор імплікату; виявити стилістичні засоби синтаксичного рівня, що впливають на реалізацію імплікатів у поетичному тексті.

У контексті дослідження під **імплікативним простором** розуміємо систему **імплікатів** (від лат. *implicatum* – заплутаний, невиразний [4, с.381]), парадигматично пов'язаних та упорядкованих між собою в єдине смислове ціле. Імплікат – це компонент смислу, прихований у художньому (поетичному, прозовому) тексті й актуалізований за допомогою індикаторів. Індикатори імплікатів – це стилістично марковані одиниці поетичного тексту. Термін «індикатор», що походить від лат. *indicare* – вказувати, визначати, відобразити [4, с.392], широко застосовується лінгвістами. Як зазначає Л.Р.Безугла індикатори імпліцитного смислу – це вербальні і невербальні засоби, що вказують на наявність у тексті імпліцитного смислу [1, с.120]. Індикатори імплікатів привертають до себе увагу в ході прочитання тексту завдяки висуненню. Висунення (*foregrounding*) – пошуковий стимул, чи «ключ» у процесах мовної обробки інформації [3, с.21].

Паралельні конструкції, а також довжина речення і його пунктуаційні особливості набувають у поетичних текстах імпліцитного смислу. Ідентифікація індикаторів імплікату на синтаксичному рівні базується на прийомі висунення. Особлива організація синтаксичні структур, що ґрунтується на таких стилістичних прийомах: перелік, паралелізм, вставні конструкцій, спрямована на виділення значущих елементів поетичного тексту та надання їм нового смислу.

Повний паралелізм у епітафії, як стилістичний прийом висунення на синтаксичному рівні, використано в поетичному тексті Е. Лі Мастерса «Lucinda Matlock» для активації імплікату «**неподільність життя і праці**»:

*I spun, I wove, I kept the house, I nursed the sick,
I made the garden, and for holiday
Rambled over the fields where sang the larks,
Shouting to the wooded hills, singing to the green valleys* [2, с.200].

Паралельні конструкції імпліцитно вказують на одноманітність робочих буднів, з яких складається життя і на радість відпочинку в святкові та вихідні дні. Прості речення, які входять в одне складне (1, 2 прості непоширені та 3, 4 поширені) містять лаконічний опис нелегкої долі жінки, яка не зважаючи на великий спектр обов'язків залишається чутливою до прекрасного, цінує кожен мить життя і розвивається у гармонії з природою «Shouting to the wooded hills, singing to the green valleys». Індикатором імплікату «**самоцінність життя**» слугує така поетична фігура як риторичне звертання, емоційність якого посилюється тим фактом, що воно вживається в епітафії:

*Degenerate sons and daughters,
Life is too strong for you –
It takes life to love Life* [2, с.200].

Займаючи сильну позицію в кінці поетичного тексту, дане речення є індикатором імплікату «**самоцінність життя**» в імплікативному просторі віршу. Риторичне звертання «Degenerate sons and daughters» імпліцитно вказує на споконвічний «конфлікт батьків і дітей», на фізичну та моральну обмеженість (degenerate) наступного покоління, яке не здатне оцінити значущість життя. Використання такого стилістичного прийому як хіазм, особливість якого полягає у тому, що він передбачає зміну синтаксичних зв'язків між членами паралельної структури [5, с.159], в останньому реченні: «Life is too strong for you – It takes life to love Life», призводить до переосмислення змісту вислову. Тире в середині речення розділяє недалекоглядність молодості і прозорливість старості, яка дозволяє адекватно, з позиції прожитих років оцінити життя.

Імплікат «переоцінка цінностей» є центральним в імплікативних просторах поетичних текстів «Threes» К. Сендберга та «The Whole Mess...

Almost» Г. Корсо. Особливість синтаксичної побудови обох віршів дозволяє виявити переосмислення та іронічне відношення авторів до людських цінностей у сучасному для них суспільстві. Так, наприклад, перелік, як стилістичний прийом висунення, номінативних одиниць у першій строфі поетичного тексту «Threes» імпліцитно вказує на головний мотив Великої Французької Революції 1789 року, на ціннісні орієнтири французького народу:

*...a thousand Frenchmen died in the streets
for: Liberty, Equality, Fraternity – I asked
why men die for words [2, p.210].*

Риторичне запитання «why men die for words» є індикатором імплікату «**зміна сприйняття**», нездатність різних поколінь і різних держав сприйняти і зрозуміти ціннісні орієнтири інших. Якщо для французів у XVIII столітті «Свобода, Рівність і Братерство» виступають втіленням надій, сподівань і мрій, за які вони не шкодують життя, то для американців у XX столітті «Свобода, Рівність і Братерство» – це лише слова (words), а не цінності, важливіші за життя (men die for).

*...and out of great Russia came three
dusky syllables workmen took guns and went out to die
For: Bread, Peace, Land [2, p.211].*

Перелік, розміщений у кінці строфи, займає сильну позицію, позначаючи тим самим найдорожче для людей: припинення війни «Peace», голоду «Bread», залежності від поміщиків «Land». Наступна строфа є ключовою у завершенні формуванні імплікативного простору поетичного тексту «Threes»:

*and he said: tell me how to say three things
and I always get by – gimme a plate of ham and eggs –
how much? – and – do you love me, kid? [2, p.211].*

Імплікат «**нагальні життєві потреби**» реалізується у вставній конструкції. «A plate of ham and eggs» протиставляється переліченим високим поняттям, за які люди віддають життя «Liberty, Equality, Fraternity, Bread, Peace, Land».

Імплікат «**переоцінка цінностей**» входить до складу імплікативного простору поетичного тексту Г. Корсо «The Whole Mess... Almost» та кодується за допомогою таких синтаксичних прийомів, як еліпсис, паралельні конструкції, вставні речення :

*I... began throwing out those things most important in life
First to go, Truth, squealing like a fink:
«Don't! I'll tell awful things about you!»
«Oh, yeah? Well, I've nothing to hide... OUT!»
Then went God, glowering and whimpering in amazement:
«It's not my fault! I'm not the cause of it all!» «OUT!» [7]*

Імплікат «*зневіра*» активується завдяки специфіці синтаксичної побудови поетичного тексту у вигляді діалогу. Алгоритично представлені моральні цінності такі, як правда і віра (Truth, God) у діалектичному спорі не мають достатньо аргументів, які можуть забезпечити їм чільне місце в житті людини. Вставні речення та паралельні конструкції слугують засобом розкриття справжнього відношення «масового суспільства ХХ століття» до «правди», яка стає засобом для доносів (squealing like a fink) та шантажу (I'll tell awful things about you!); до Бога, який втратив силу деміурга (It's not my fault! I'm not the cause of it all!). Імплікат «*переоцінка цінностей*» реалізується в еліптичних реченнях «First to go», «Then went God», «OUT! ...OUT!».

Імплікат «*переоцінка значення краси в житті людини*» приховується в емпатичній конструкції: «You I loved best in life... but you're a killer; Beauty kills» [7]. З одного боку краса здатна зачарувати людину, викликати приємні емоції та почуття (best in life), а з іншого – може зруйнувати життя внаслідок самозахоплення (міф про Нарциса), війни (Троянська війна, причиною якої стала Олена [6, с.456]).

Строфічна анафора та епіфора у вірші Р. Фроста «The Pasture» на синтаксичному рівні слугують основою для розкриття імплікату «*швидкоплинність життя*»:

*I'm going out to clean the pasture spring;
I'll only stop to rake the leaves away
(And wait to watch the water clear, I may):
I sha'n't be gone long...
I'm going out to fetch the little calf...
I sha'n't be gone long... [2, p.216]*

Імплікат «*швидкоплинність життя*» міститься у вставному реченні «*and wait to watch the water clear, I may*», що містить архетипний символ: «*water clear*», концептуальна імплікація якого – рух, плинність. Імплікати «*бажання повернутися у свою молодість і неможливість втілення цього бажання*» реалізується завдяки повтору, що містить заперечну конструкцію: «*I sha'n't be gone long*», яка вказує, що бажання можна реалізувати лише за допомогою споминів, але не на довго, так як необхідно повертатися до звичних справ.

Строфічна епіфора у поетичному тексті Е.А. Робінсона «The House on the Hill», як і в поетичному тексті «The Pasture» Р. Фроста виступає основою для розкриття аналогічного імплікату.

*They are all gone away,
The House is shut and still,
There is nothing more to say.
Nor is there one to-day
To speak them good or ill:*

There is nothing more to say [8, p.956].

Якщо в поетичному тексті «The Pasture» імплікат «*швидкоплинність життя*» кодується за допомогою споминів про «літа молодії», то у вірші «The House on the Hill» центральним є імплікат «*ніщо не можливо повернути назад*». Він вилучається з епіфори «*There is nothing more to say*», що містить заперечення «*nothing*», так і з однорідних речень: «They are all gone away» та «The House is shut and still». Вираз «gone away» та номінативні одиниці «*shut*», «*still*» (*закритий, безмовний*) імпліцитно вказують на кінець існування. Звертаючись до назви поетичного тексту, слід врахувати те, що «hill» у творчості Е.А. Робінсона та Е.Лі Мастерса виступає словом-символом, імпліцитний смисл якого – «*місце останнього притулку*». Отже, якщо людина залишила цей світ, то всі спроби повернути її назад марні (wasted skill):

Our poor fancy-play

For them is wasted skill:

There is nothing more to say [8, p.956].

Таким чином доходимо висновку, що особливості синтаксичної будови поетичного тексту Е.А. Робінсона «The House on the Hill» дозволяють виявити його прихований смисл завдяки акцентуації уваги читача на індикаторах імплікатів, які неодноразово повторюються.

Аналіз мовного та теоретичного матеріалу показує, що в американських поетичних текстах представників реалістичного, символістського напрямку, стилю біт, мають місце цілеспрямоване використання основних, обов'язкових параметрів речення – його довжини, структури, порядку слідування елементів – для створення імпліцитного смислу і додаткової емпізи у віршованих текстах.

Синтаксичний контекст відіграє важливу роль у розумінні глибинного смислу творчості американських поетів. Використання таких стилістичних засобів як, наприклад, перелік, паралельні конструкції, вставні речення, сприяє вияву імплікатів як складових імплікативного простору віршів американської поезії ХХ століття.

ЛІТЕРАТУРА

- 1 Безугла Л.Р. Вербалізація імпліцитних смислів у німецькомовному діалогічному дискурсі / Л.Р. Безугла – Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. – 331с.
- 2 Джимбинов С.Б. Американская поэзия в русских переводах XIX-XX века / С.Б. Джимбинов – М.: Радуга, 1983. – 667с.
- 3 Краткий словарь когнитивных терминов / Е.С.Кубрякова, В.З.Демьянков, Ю.Г.Панкрац, Л.Г.Лузина / Под общ. ред. Е.С.Кубряковой. – М.: Филол. факультет МГУ имени М.В.Ломоносова, 1997. – 245 с.

- 4 Латинско-русский словарь / [авт.-сост. Дворецкий И.Х.] – М.: Русский язык, 1986. – 845с.
- 5 Стилистика английского языка: Учебник / А.Н. Мороховский, О.П. Воробьева, Н. И. Лихошерст, З. В. Тимошенко. – К. : Выща шк., 1991. – 272 с.
- 6 Энциклопедия знаний. Мудрость. Факты. Открытия / [редкол.: Л.Г. Стахурская, Н.А. Таранова, Т.Н. Юкало]. – М.: Изд-во Сталкер, 2004. – 768с.
- 7 Corso G. Best Poems [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://famouspoetsandpoems.com/poets/gregory_corso
- 8 The Oxford Book of American Verse – N. Y.: Oxford University Press, 1950. – 1132 p.